

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. Virginis Oetinganæ Historia

Irsing, Jakob

Monachii, 1643

Oetinganae Historiæ Liber I. Origines Oetinganæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64940](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64940)

i.
OETINGANAE
HISTORIAE

LIBER I.

Origines Oetinganae

CAPVT I.

*De situ, magnitudine, nomini-
bus Oetingæ.*

Oetinga, siue Pons
Oeni, Norici quondam
vrbs erat, Oeni ripis, quæ
Meronam, & Isiniscū flu-
uios excipit, imposita. Plana circū
patentissima, agrūmque felicis gle-
bæ, cliui molles in meridiem, Cis &
Trans-Oenani colles in Septentrio-
nem, amcenæ syluæ in ortum, & oc-
cidentem, lætâ quaquauersūm spe-
cie, complectuntur. Adhæc Alza
piscatu nobilis, & Salza, opportunus
rebus è Norico mediterraneo deue-
hen-

hendis annis, Oeno non procul incidunt; vnde naues aduerso flumine Oetingam facilè subuehuntur. Urbis amplitudinem, tametsi monumenta veterum silent, spaciis ingentibus vetustatis fama circumscriptam celebrat. Etenim memorant incolæ, sub tempora orientis in Boicâ Christianæ veritatis, Oetingam omni eo fusam ambitu patuisse, quo nunc S. Georgius, pagus à Diuo dictus, Vetus, & Noua Oetinga; clius à capris, & campus à latrocinio vel clade Mortfelda nominatus; vltraque ripas Oeni, in Vindeliciâ, Kaiserpergus, Pennenbergusq; colles, arx Burgfrida, vicus Burckium, continentur. Magnitudinis famam iuant argumentis, quæ ædificiorum rudera, valla, fossæ diuersè offerunt, urbis prorutæ vestigia non inania.

Urbis nomina pro populorum temporumque mutatione diuersa inueniuntur. Romana sunt, PONS

OENI,

Litt. Senat. Oeting.

*volf. in Da
fir.*

OENI, PONTES OENI: & conuersis *Antonin.*
 nominibus, OENI PONS, & OENI *Itiner. Ge-*
 PONTES. Boica sunt VTINVM & *vold. No-*
 VTINA ab Vtone, siue Otone Boio- *mencl.*
 rum Regulo, qui Regiam ibi consti-
 tuisse, & de suo nomen vrbi dixisse à
 multis traditur. PONTI etiam
 nomen prodit vetus tabula. Sunt,
 qui HODINGAM, & HOVDINGAM,
 vocabulo perperam deflexo, dixē-
 runt. Carolomannus, & alii Oetin- *Geovold.*
 gas appellant. Falluntur autem, qui
 nominis conuenientiam secuti ve-
 terem Oenipontem ad verbum In-
 sprugg Germanicè reddunt: cūm
 Oenipons, Tirolis caput, tridui fer-
 mē itinere in meridiem ab itineribus
 mansionibusque, quibus PONS OE-
 NI apud Antoninum inseritur, rece- *Itiner.*
 dat. Hodie, reliquis dudum aboli-
 tis, solum Oetingæ nomen retinet
 consuetudo.

Est autem nunc Oetinga duplex:
 Vetus & Noua. Sacellum, quod exci-
 dio

7 OETINGANÆ HISTORIÆ

• dio veteris vr̄bis ereptum est; & sacello circumiecta cūm sacra, tūm profana ædificia, Oetinga Vetus appellantur. Noua opulentum, & negotiatione annonæ celebre Bavarix Inferioris est oppidum, è bustis Vngaricis, ruderibusque veteris vr̄bis, incertū, quo tempore enatum. Id edito superpositum colli, in Septentriones Oenum præfluentem; in meridiem, veterem Oetingam, à quinque circiter stadiis, prospicit. Sunt Insignia Oetingæ vtriusque rebus eadem, formis tantūm diuersa. Nam Veteri stat pro templi foribus Deipara, filium brachio gerens; eadem Nouæ in limine templi sedet. Antiquitas vr̄bi nondum Christi sacris imbutæ Lupum tribuit, de virgultis prædæ, hiantē rictu, imminentem: cuius effigiem nummi vetusti prodiderunt, Auentinus vulgavit in Oetinganis.

Non longè ab oppido, vbi cliu
obia-

obiacentes in plana latè patentia,
desinunt, certa veterum castrorum,
visuntur vestigia, fossâ vallóque
contra Veterem Oeringam obiecto.
Ea quis, aut quò tempore munierit,
omitto disquirere, nullum facile te-
stem Veritatis inuenturus.

CAPVT II.

*De Oeringæ siue Pontis Oeni
Origine.*

IAm Europæ, Asiæ, Africæ pars
magna Romanis armis cesserat, e-
rantque regna in Prouinciarum
formam redacta, ductæque in Pro-
uincias Colonia: cùm elatum victo-
riis, ingentique dominatu populum,
Germania, gentésque Cis- Danubia-
næ, nondum domitæ, sollicitabant.
Itaque bellum in Rætos, Videlicósque
decretum. quod auspiciis Augusti
Tib. Claud. Nero, & Nero Claud.
Drusus, priuigni, arte potiùs, quàm
viribus, quippe validis Marte popu-
lis

B

lis

6 OETINGANÆ HISTORIÆ

lis impigrè pro libertate dimicantibus confecerunt.

Non multò antè subacti erant Norici. qui cùm iuncti Pannoniis infestum in Istros exercitum intulissent: à Silio Romano duce excepti, & ad pacem petendam, atque imperatam, facienda sunt compulsi. Binæ inde Romanorum in Germaniâ citeriore factæ prouinciæ: Rætia, & Noricum. Quarum vtraque bifariam subinde diuisa. Rætiam discreuit in primam, & secundam Hadrianus Imperator, sub A. C. CXX. Primæ, superioris, & alpestris; secundæ, inferioris, & campestris, vtrique à situ, nomina accesserunt. Norico etiam geminatum nomen. Quod secundùm ripam Danubii ad alpes vsque patet, ripense; quod inde ad Italiæ limitem pertinet, mediterraneum dicebatur. Antè quàm in ius ditionemque Romanorum venirent Norici, regibus paruisse constat. etenim Vocconis nomen

*Panoyr. in
Com. ad
Notit.*

nomen prodit Cæsar in Commenta- *Bell. Gall.*
 riis: quem nuptui dedisse sororem. *l. 1.*
 Ariouisto, Germanorum Regi; & *Bell. Civ. l. 1.*
 bello civili, Cæsari equitum subsidi-
 um misisse, credibile. Romani re-
 rum in Norico positi vrbes opportu-
 nis locis complures condiderunt, &
 Colonias aliquot, domitæ genti ad
 officia legum imbuendæ, duxerunt.
 Illis accenset Auentinus Oeni Pon- *In Oeting.*
 res. Verùm, vti satis liquet, Lauria- *Velf. l. 3.*
 cum, Ouiliam, Iuuauiam Colonias *Boic.*
 fuisse: ita præter has aliæ exiguis mo-
 mentis afferuntur. Mansionem fuisse,
 siue hospitium ordinarium Ro-
 manorum militum, è Pannoniâ in
 Ratiâ primam, vel Galliam profi-
 ciscentium, litterarum fide
 satis compertum
 est.

8 OETINGANÆ HISTORIÆ
CAPVT III.

*Quando, & quomodo Oetinga, siue
Pons Oeni venerit in potesta-
tem Boiorum.*

BOIOS A. C. DVIII. è Nariscis,
Theodone duce, mouisse, Da-
nubiūmque traductos Vindeli-
ciam occupasse, consensu traditur.
Modus aditæ possessionis, abeunti-
bus in diuersa scriptoribus, in incer-
to est. Sunt enim, qui armis, & vir-
tute partam contendant, expugnatis
Romanorum Coloniis, copiis aper-
to Marte profligatis. Coniectant
alii, infrequentem, ac penè exhau-
stam, incursionibus Alemannicis,
abstractaque in Italiam ab Herulis iu-
uentute, prouinciam patuisse Boiis,
eamque ob rem, Theodorico Go-
tho, Italiae Rege, vel auctore, vel sal-
tem non inuito, sedes in eâ posuisse.
Iuuat priores ipse consentientium
scriptorum numerus. nimirum vl-
tra

tra nostri sæculi memoriã haud facile inuenias, siue domesticũ, siue alienum, quin Vindeliciam cum Norico virtutis, armorũq; Boicorum præmiũ faciat. Nec desunt argumenta firmandæ scriptorũ fidei. Nam, siue Romani tunc, siue Gothi Vindeliciam Noricũque tenuerunt; armis eò penetrandum fuit, quòd neque Romani suas eripi sibi Prouincias tulissent; neque Theodoricus, Christiani nominis Rex (quamuis Arrianus) suas populo profanorum superstitione Numinum contaminato incolendas obtulisset, armis vtique ab eã labe nobiles terras vindicaturus. Deinde Theodorico rebus humanis erepto, Amalafuentha Regina populorum subiectorum nomina, quos iureiurando ad fidelitatis officium adegerat, prodidit: in quibus neque Vindelicos, neque Noricos, neque Boios nominauit. Iam quid erat, cur Theodoricus Tridentum

*Mundius in
Episc. Ra-
risb. & ali-
bi.*

Auent. pag.

257.

Gasserus &

Hartman

Schedel in

Annal. An-

gust. M. 88.

Lazius l. 7.

migr. gens.

Reusnerus

Geneal. p. 2.

Francisc. de

Rosiers t. 3.

Stemm. Lo-

thar.

Gretserus

append. ad

Diuos

Aichst. &c.

Blond. de-

cad. 1. l. 3.

Ioan. Magn.
l. 2. c. 26.

contra gentium exterarum irruptiones muniret, si Boios confines in clientum, & amicorum numero habuisset? Adhæc si in clientelâ Gothorum, primis annis à Boiorum ingressu, Vindelicia cum Norico fuit; permirum sanè est, id Eunodium, Jordanem, Cassiodorum tacuisse: & inter huius epistolas nullam Theodoricæ nomine ad Theodonem, tantæ gentis ducem, extare. Denique donationum tabulæ, quas Arno Salisburgensis Archiepiscopus confecit, & ad Carolum Magnum transmisit, testantur, Romanos homines à Theodone Cœnobiis & Ecclesiis esse donatos: quo nomine ait rerum Boicarum scriptor intelligendos esse veteres incolas, eorûmque posteros, qui subactâ à Boiis Vindeliciâ, & Norico, patriæ charitatem libertati anteposuerint, nouis que dominis obnoxij in ijs prouinciis remanserint. Præterea monumenta complura, popu-

Brumm. l. 5.

populi scriptorúmque consensione Boiorum de Romanis victorias affirmantia: quæ nolim omnia, aut aliorsùm referre, aut vana dicere, ac prorsus abijcere.

Pro aduersâ parte pauci quidem numero, argumentis tamen haud inanibus contendunt. Primùm grauis auctor memorat, pacatum Italiae regnum cum Dalmatiâ, Siciliâ, Rætiâ in potestatē Theodorici Gothi A. C. CDXCV. venisse, nempe tredecim annis antè, quàm Boij Vindeliciam (quæ eadem est cum Rætiâ inferiori) immigrarint. Extant & epistolæ apud Cassiod. binæ, quibus ante Boios in Norico & Rætiâ visos Theodorici imperium in eas prouincias ostenditur. Vna ad Seruatum Rætiarum ducem, quâ Maniario satisfieri iubet, qui sua sibi mancipia à Breonibus vi ablata querebatur. Altera ad prouinciales Norici, quâ illis boum suorum A-

*Sigon. l. 164
Occid. Imp.*

*Cassiod. l. 12
ep. 12. l. 3.
ep. 50.*

*Brunn. l. 42
Boic.*

*Volf. l. 8.
rer. Vind.*

Brunn. l. 6. Alemannicis permutandorum copi-
 am facit. Quæ permutatio circa
 annum D V I. facta creditur. quo
 tempore Gothicis armis edomitos
 Alemannos in Italiam, stabiliendæ
 pacis causâ, itinere per Noricum in-
 stituto, traduxit Theodoricus. De-
Sigon. l. 4. inde compertum est, A. C. CD
Occ. Imp. LXXVI. Imperium Occidentis,
 quod initium sumpserat in Augusto,
 in Augustulo (ita Momyllum voci-
 tabant) finem accepisse. Eius autem
 Imperii Prouincijs Rætiam Nori-
Sigon. l. 4. cumque fuisse, liquidum facit Con-
Occid. Imp. stantini diuisio. at annis, post Augu-
 stulum, & extinctum Occidentis Im-
 perium, triginta duobus, Boii pe-
 dem in his Prouincijs posuerunt.
 Vbi non satis perspicias, quomodo
 cum Romanis bello contenderint,
 eosque Colonijs delecerint, si tanto
 antè Romanorum vires à barbaris
 sunt obtritæ, Imperium deletum.
 Præterea prioris opinionis vindices
 vetu-

vetustissimorum scriptorum testimoniis laborant: quorum nemo est, qui vel disertè Boiorum de Romanis victorias memoret, vel conijciendi locum præbeat. Quod telum minuendo Iordanis & Cassiodori fidē frangunt. Nam hoc ipso anno D II X. quo Boiorum in Vindeliciam transitus mirā consensione affirmatur, Theodorici de Francis victoriam falsò iactari queritur Baronius. Unde illos, vt assentationib⁹ obnoxios, fidei minus fuisse studiosos aduersarii arbitrantur. Ambiguā in re, & ad vniuersæ historiam Prouinciæ pertinente, meum non est decernere, qui vnius loci res, easque sacras potius, quàm profanas proferre scribendo sum iussus. Itaque hanc in medio, & lectoris arbitrio controversiam relinquo.

Cæterum (quod extra altercationem) Anno D VIII. Boii primū in Vindeliciam, Theodone duce; in

Noricum deinde se intulerunt, suâsque sedes antiquis vtriusque gentis limitibus (dempto quod ultra Ly-cum Alemanni tenebant) definierunt. Ita Pons Oeni, celebre Noricas inter vrbes nomen, in Boiorum potestatem concessit. Id factum esse, Theodone II. duce quidam asserunt, nam anno D X X. ad Brundunum, & ostia Matychæ, Oeno superato, Romanos inopinantes aggressum ad interneccionem cecidisse, orâmq; fluminis, quâ etiam Oetinga continetur, ad Alpium vsque angustias subegisse. Quod cum Ranzhouiensibus Antiquitatibus consentit, quibus affirmatur, quo nunc loco Cœnobium insigne Canonico-rum ex D. Augustini legibus viuentium visitur, Bidacum oppidum, Romanorum Coloniam, stetisse, atque à Theodone II. solo æquatum fuisse. Porrò ad Pontem Oeni, siue Oetingam victos acie Romanos à

Boiis

Boiis non solum complurium testi-
 monia scriptorum; sed etiam propa-
 gatâ per manus à maioribus incola-
 rum opinione confirmatur. Hæc
 aliqui, vt commenta, repellunt, vt-
 pote qui ad Gothorum tempora
 nullum in Norico Romanorum im-
 perium agnoscant. Quibus tamen
 Procopius hoc loco tanti esse non
 debet, vt scriptoribus patriis præfe-
 ratur, quòd viri doctissimi, Rhena-
 nus, Freherus, Camerarius, aliique
 ostendant, scriptores Græcos non-
 nunquam in rebus Germanicis à ve-
 ro longiùs discedere. Post hæc ve-
 tera Vindeliciæ Noricique nomina
 in vnum Boicæ vel Bauariæ nomen
 cesserunt. Et subinde in Superio-
 rem & Inferiorem vniuersa diuisa est
 Prouincia, limitibus longè aliis,
 quàm olim à Norico Vindelicia se-
 cernebatur. Vnde hodie oblitte-
 rato Norici nomine, Bauaria infe-
 rior vrbe Oetingâ, sacratissimòque
 Deiparæ sacello & icone celebratur.

*Arenp.
 Vitus E-
 bersp.
 Auentin.
 Eifengr.
 &c.*

CAP.

*Quando Oetinga, siue Pons Oeni
Christi legem acceperit.*

DRupertum Boicæ gentis Apostolum, ducemque ad Christianæ veritatis cognitionem fuisse, cum veterum monumentis litterarum, tum famâ ad nos à maioribus profectâ luculenter affirmatur. At verò quo anno Boicam inierit, Christi que imbuere doctrinâ cœperit, in magnâ varietate sunt, & dissensione scriptores. Causam disceptationi præbuere Childeberti, Francorum Reges. etenim cum antiquissima Ruperti Vita, quam Surius ad xxvii. Martii diem recitat; eius aduentum ad Childebertum referat; alii secundum, alii tertium intelligunt; alii secundo aliquot annis postponunt. Verum uti in alio atque alio Childeberto, alii atque alii consentiunt; ita de certo anno in diuersas opiniones dissipantur.

Qui

Qui primo Childeberto, Parisien-
 sium Regi, supparem faciunt Ruper-
 ti aduentum ; eorum alii annum
 DXL. alii DXXXVII. alii DXXXV.
 alii DXX. edunt. Multis autem mo-
 mentis approbare conantur, ultra
 hunc Childebertum non posse pro-
 ferri D. Ruperti aduentum. Primùm
 quidem constat, Theodelindam,
 Garibaldi I. Boiorum Regis filiam,
 Authari Longobardorum Regi in-
 matrimonium datam, anno Christi
 DXC. &, eodem Authari demor-
 tuo, Agilulpho nuptam. Fastidito
 autem Arriani mariti connubio, Ca-
 tholicam Agilulpho veritatem per-
 suasisse: Longobardos, Regis auctori-
 tatem secutos, eandem amplexos es-
 se. Quis autem Theodelindam Chri-
 stianâ doctrinâ erudiuit, si sexcente-
 simum post Christi annum, quod alii
 dicunt, Boicam ingressus est Ruper-
 tus, cùm hic, omnium consensione,
 primus gentis doctor habeatur? Qui
 venif-

*Sig. l. i. Reg.
 Ital.*

venisse anno quingentesimo octo-
 gesimo tradunt, Theodonem ali-
 quem tunc Boiis imperasse demon-
 strēt necesse est: nemo enim est, quin
 ad aliquem Theodonem Ruperti
 aduentū referat. atqui ad eum annū
 nullus Theodo commemoratur.
 Iam Theodoni, quem sacro fonte
 tinxit Rupertus, nupta erat Regino-
 trudis: Theodoni, qui ad annum DC
 XVI. profertur, Gleichtrudis, quæ
 Lungauia ad D. Michaëlis cum ma-
 rito sita est. Adhæc, qui à S. Ruperto
 Baptismate sacro initiatus est Theo-
 do, ante Rupertum mortem oppeti-
 it: qui circa sexcentimum deci-
 mum sextum vixit, post Rupertum
 vitâ concessit. Deinde S. Ruper-
 tus ad minus annos quadraginta Sa-
 lisburgensi Ecclesiæ præfuit, magno
 scriptorum veterum consensu. Qui
 autem anno sexcentesimo decimo
 sexto in Boicam venisse tradunt, nu-
 merum annorum longè minorem ei
 tribu-

*Rynn. in
 Chron. Sa-
 lisb.*

*Sur. V. S.
 Rup.*

tribuant oportet, cum, si non vigesimo tertio, certe vigesimo octavo dicti sæculi anno vitam finierit. Præterea litteris famaque veteri traditur, quædam Boicæ templa ante annum sexcentimum à D. Ruperto fuisse dedicata; cœnobîa quædam condita: utpote Ratisbonense Oeringanumque Deiparæ sacellum, vtrumque *Vetus* appellatum: sacrum D. Georgio Weltenburgense cœnobium: S. Petri Salisburgense: Mariæ in monte, ut vocant, Nonnarum: S. Maximiliani: S. Petri Seekirchen-
se. Ad extremum uti Græci Olympiadibus, Romani Consulibus; ita Franci Regibus Parisiensibus tempora notare consueverunt. Cùm ergo Childebertus secundus Metensibus, primus Parisiensibus imperaverit; auctores, qui Childeberto Ruperti ad Boios aditum æquarunt, Parisiensem, non Metensem respicere debuerunt.

Gordon.

Qui

Andr. Ra-
visb. Abbas
Attarch.
Arenpek.
Velfer l. 4.
Rader. in
V. S. Rup.
Brunn. l. 5.

Qui Ruperti aduentum vltra
 Childebertum secundum, qui anno
 DC. decessit, proferunt; eorum alii
 annum DC. XII. alii DC. XVI. no-
 tant. Plurimum apud hos potest
 Arnonis Pontificis Salisburgensis,
 auctoritas. Is in Indice, quo Prin-
 cipum Boiorum in illam Ecclesiam
 liberalitatem complectitur, disertè
 Theodonis filium, & nepotem no-
 minat. Vnde ratiocinantur, eum
 Theodonem à Ruperto Christianis
 adiunctum, qui filium habuerit, &
 nepotem: talem autem circa annum
 sexcentesium decimum sextum
 Boicæ principatum obtinuisse. Inde
 neque ad Theodonem alium, neque
 ad Childebertum primum, quippe
 longissimo antè tempore vitâ fun-
 ctos Ruperti aduentum referri pos-
 se. Deinde cum auctor Vitæ S. Ru-
 perti Childeberto Francorum Regi
 eius aduentum notet; aiunt eum
 Childebertum intelligendum, à quo
 iura

iura Vangiones, quorum Pontifex erat Rupertus acceperunt. non autem acceperunt à primo, qui Parisiense; sed à secundo, qui Metense, siue Austrasiæ Regnum gubernauit. ex quo consequens esse videtur, immigrationem Ruperti in Boicam non esse ad primi Childeberti tempora retrahendam. Atque eorum, qui ita sentiunt, magna est hodie in historiâ Boiorum auctoritas. Haræus circa tertii Childeberti tempora Rupertum Boicæ inducit. Sed absque scriptorum argumentorúmque fide. Ego, quoniam hæc disceptare curatiùs ad alios pertinet, nihil ausim statuere. Itaque, permissio lectoribus arbitrio, è salebris inæquiora procedo.

Erat Theodoni iuncta matrimonio Reginotrudis, Francis orta Regibus, Childeberti, vel Theodeberti filia, veritate moribúsq; Christianis imbuta. Ea marito auctor fuit, vt

C

doctri-

doctrinam Catholicam in Boicam
 adscisceret, & cum subiectis populis,
 relicto idolorum cultu, vera sacra
 complecteretur. Diuinæ legis in-
 terpretem perquirentibus occurrit
 Rupertus, Vangionum (hodie Wort-
 matienses appellantur) Episcopus,
 regio Francorum sanguine, vitæ san-
 ctitate, factorumque gloriâ inclytus.
 Qui Reginoburgum (Boicæ Regiam
 euocatus, Theodonem Christiani-
 præceptis eruditum, cum magni
 procerum populique multitudine
 sacris Baptismi aquis abluit, genti-
 vniuersæ ad veri cultum Numinis
 ditum referauit. Obiitâ exinde, & ad
 veritatis lucem erectâ Pannoniâ, re-
 búsque Laureacensis Ecclesiæ, pen-
 collapsæ, restitutis, reliquum obien-
 Ripense Noricum, incolas ad Chri-
 sti legem accipiendam eloquenti
 diuinâ permouit. Quo tempore
 Pons Oeni, siue Oetunga, Noric
 vrbs, felici veritatis lustrata fide
 Chri-

Christianis populis accessit. Complurium sententia est, Ottonem ibi Theodonis fratrem imperasse, urbi que nouum, de suo, nomen Oettingam indidisse, utpote qui eam bellorum cladibus deformatam instaurarit, regioque palatio exornarit. Ad hæc à D. Ruperto Christianam legem edoctum, sacroque fonte ablutum esse. Pro quibus militat constans vetustatis fama, sæpe, tacentibus libris, vnica rerum præteritarum nuncia: cuius pondus ac vim ostendit Gretserus in Diuis Aichstettensibus. Accedit vetus ad portam sacelli, occidenti obiectam, suspensa tabula: quâ res cum anno continetur his verbis:

*Auent. in
Annal.
Hund 1. p.
Annal. vato
Eccles.
Canis l. 3.
de B. V. & c.*

ÖTTINGA OLIM NVNCV-
PABATVR PONTIVS, RO-
MANIS SVBDITA. DVX
OTTO SACRA LYMPHA
PER D. RVPRECHTVM
LVSTRATVS ÆDIFICA.

C 2

VIT

24 OETINGANÆ HISTORIÆ
VIT HOC SACELLVM AN-
NO 545, ET CONSECRA-
TVM EST IN HONOREM
NOSTRÆ DOMINÆ. VRBS
NOMEN A DVCE ACCE-
PIT &c.

A
Hunc nu-
merum aliū
accipiunt
pro 7. aliū
pro 4.

Velfer.
Gevvold V.
Ponte Oeni.
&c.

Hunc Ottonem alii, contra commu-
nem populi scriptorūque multo-
rum sensum ad commenta relegant
vnà cum Theobaldo fratre, quem
Pisonii (Bauzanum est, Tirolis oppi-
dum) salutaribus Baptismi aquis et
piatum tradunt iidem, qui Ottonem
Oetingæ imperasse docent.

CAPVT V.

*De sacello, cultui Deiparæ, à S.
Ruperto, dedicato.*

QVod hodie Deiparæ sacrum
& non Germaniâ tantum vni-
uersâ, sed exteris etiam regni
celebre, Oetingæ sacellum visitat.
Planetis olim dicatum fuisse, res vni-
gò est indubiæ fidei, à maioribus fa-
sta

ma perpetuitate ad nos vsque pro-
fecta, Argumento sunt æquatæ cum
Planetarum numero cellæ, modicis
interuallis, ducti in orbem sacelli
parietem diuidentes; & facies ædifi-
cii tota ad veterum imitationem fa-
norum figurata. Accedit prisca
Germaniæ superstitio, Planetarum
cultui inprimis dedita. Solem &
Lunam, memorat Iul. Cæsar: Mar-
tem, & Mercurium, Tacitus. Mars il-
lis, Hesus, & Ares; Mercurius Woda,
Wonda, Teutates appellabatur. De
Teutate, & Hesu Lucanus:

*I. G. Bel Gal,
De morib.
Germ.
Serar. in V.
S. Kiliani
c. 14 l. No-
tat
Id. ib.*

*Et quibus immitis placatur san-
guine fuso*

*Teutates, horrènsq; feris altari-
bus Hesus.*

Jouem idem Poëta vocat Taranem:

*Et Taranis Scythicæ non mitior
ara Diana.*

Adoratum apud Boios Iouem, con-
stat ex epistolis S. Bonifacij: cuius &

*Tom. 8 Bib.
SS. PP. eps
122.*

C 3 Gad,

In op. Chro-
nogr. f. 580.

Serax. l. c.
In Oeting.
& Annal.

Gad, & Goda erant nomina. Veneris
meminere Optmeerus & Auent
quam Freiam siue Vriiam dicebant.
Saturnus, dignum crudo, & crudell
sene, nomen Krodo tulit. Auentinu
tamen, sacelli originem repetens, de
Planetis omninò tacet. nam com
memorato Theodonis Ottonisque
Baptismo: *duo*, inquit in Oeting
templa extructa prope a Principi-
bus prope pratoria. Veterem Capel
lam Ratisbonensem, & Oetinganum
sacellum intelligit: illam à Theodo
ne, hoc ab Ottone conditum. Qui
templa si à Principibus iam Christia
norum cœtui aggregatis ædificata
sunt; Planetæ non videntur adorati
in Oetingano. Accedit vetus tabula
supra prolata, quæ Ottonem sacell
conditorem facit:

DVX OTTO SACRA LYM-
PHA PER D. RVPRECH-
TVM LVSTRATVS ÆDI-
FICA.

FICAVIT HOC SACEL-
LVM.

Huic tamen aduersatur alia tabula, ^{Io Saller.}
quæ à D. Ruperto Idolorum fanum ^{in M. S.}
DEO Deiparæque consecratum
docet.

EODEM QVOQ; TEMPORE
IDOLORVM PHANVM
PRINCIPIS AVLÆ CON-
TIGVVM IN TEMPLVM
CREATORI VNIVERSI, AC
IN HONOREM BEATISSI-
MÆ VIRGINIS MARIÆ
CONSECRAVIT.

Quamquam igitur difficile est, ob in-
sitam maiorum narratione Oetinga-
nis opinionem, Planetas de primâ
facelli possessione deicere; mi-
rum tamen est, Auentinum Planeta-
rum nullam fecisse mentionem. Et
pugnantes inter se tabulæ, veterum-
que silentium videntur ostendere,
rem ad liquidum non esse comper-
tam. Quare de Planetarum vindi-

C 4

cibus

cibus aliqui Ottonem quidem facelli conditorem faciunt, sed nondum Christianum: alii adiunctam sacello partem quadrariam, in longum ductam, Ottoni tribuunt. Cùm prioribus illis pugnat Auent. post Baptistum Principum *templa extructa* *propere* afferens: cum his pugnat sermonis proprietas: eos enim conditores dicimus, qui partem operis principem extruunt, non qui nouam adstruunt. Quibus tamen omnibus non inesse tantum ponderis iudico, vt propterea ab antiquitatis fide, famaque communi discedamus, quæ nobis & tabularum, & scriptoris vnus auctoritate potior esse debet, cùm & illarum ætas incomperta sit, & Auentinus multis re gestâ sæculis posterior vetustatis fidem non possit abolere. Id omniũ consensione constat, à S. Ruperto sacellum Oetinganum sacris Ecclesiæ ritibus consecratum,

tum, Deoque, matricque Dei dicatum esse: siue id, deturbatâ Planetarû superstitione, in veritatis domicilium cessit: siue nouum, recentibus Christianorum Principum studiis, ædificatum est. Cœpit iam inde Oetinganum templum inclarescere. & progressu temporum tanta ueneratio cultusque accessit, vt præcipua pietatis & religionis arx in Boicâ dici mereatur.

CAPVT VI.

De Cænobio Benedictino, donationibusque Principum Carolingicorum.

Postquam Ludouicus Boicæ Rex, Ludouici P I I Imper. F. A. C. DCCC LXXVI. fati concessit: tres filii, Carolomannus, Ludouicus, Carolus, ita regnum paternum inter se partiti sunt, vt Carolomannus Boicam, Pannoniam, Carinthiam, Bohemiam, Morauiam; Ludouicus

cus Franconiam, Thuringiam, Saxo-
 niam, Frisiam cum Lotharingæ par-
 tē; Carolus Crassus Alemanniam
 eum Lotharingæ reliquo obtineret.
 Carolomannus, ad exemplum Ma-
 gni Caroli proavi (qui anno octin-
 gentesimo tertio Oetingam accessit
 se, religionis causâ, muneribusque
 locupletasse traditur) omne studium
 atque operam ad Oetinganæ Virginis
 cultum amplificandum contulit. Ea
 gratiâ, ne Diuinæ, Deiparæque lau-
 des, aliâque religionis officia vllò
 loci tempore intermitterentur; ne
 ue populo frequenti pietatis magi-
 stri, sacrorumque procuratio de-
 set; magnificum ibi D. Benedicti fa-
 miliæ Cœnobium condidit, atque
 Deiparæ, D. Philippo Apostolo, ca-
 litibus aliis, quorum ibi tunc sacra
 lipsana seruabantur, religiosum fe-
 cit. S. Iacobus, cuius nulla in Diplo-
 mate apud Auent. mentio, alio tem-
 pore in societatem tutelæ S. Philip-
 po vi-

*Hifengr. c. 6.
 M. 8.*

*Auent. in
 Oeting.
 Hund. p. 3.*

po videtur adscitus. Huic Coenobio (quod primus rexit Wernolphus) sacelli sacri curatio, integro cum iure atque auctoritate à Carolomanno est commissa. Donata ei præterea Diuorum Maximiliani, & Diu. Felicitatis, filiorumque septem Martyrum, corpora, cum brachio S. Philippi Apostoli; & in templo nouo condita. Quæ sacra pignora sub Vngarorum in Boicam irruptionem Coenobitæ, ciuésque Oetingani ex impendente clade recepta Passauium asportarunt, muroque principis templi, geminas inter turres, medio immisas clauserunt. Quo tandem vetustate collapsa, Frederici I. temporibus, lucem denuò aspexerunt: Otingam nondum redierunt. Iam ornando cultui Diuino, alendo sacro coetui, leuandæ egentium inopiæ multas opimasque possessiones adiecit Carolomanni liberalitas, præsertim vltra citraque Draui

Draui

Draui fluminis ripas, ac mediis vicinos inter lacus montesque spatiis: quæ in gemino Carolomanni Diplomate sigillatim recensentur. Diploma, quo Cœnobio Sacellum Oetinganum, aliâque traduntur, in lucem proferre, non alienum ab hoc nostro instituto iudicavi, quò præca pietas, quam singularem continet, & veneratio Virginis Oetinganæ liquidius elucescat. Accepit Auentinus olim à Viguleo Passauiensi Episcopo, & iuris publici fecit.

In Oeting.

DONATIO
CAROLOMANNI REGIS BOIORVM.

IN nomine S. & indiuiduæ Trinitatis, Carolomannus diuinâ auxiliante clementiâ Rex. Si de rebus terrenis, quas diuinâ consecuti sumus clementiâ, fidelibus quibuscun-
que

que nostris, idcirco adiutoria æterna
præbere contendimus, ut nobis in se-
cularibus negotiis deuotiores exi-
stant: quanto magis nobis præme-
ditandum est, ut etiam de ipsis ter-
renis rebus, pro amore diuino, atq;
pro æternâ remuneratione, Eccle-
sias Dei ditare satagamus. Qua-
propter nouerit omniũ fidelium Dei
Ecclesia, industriâ tam præsentium
scilicet, quàm futurorum: quomodo
diuinâ inspiratione compuncti,
complacuit nobis tradere pro aug-
mento mercedis æternæ, quan-
dam Abbatiam, quæ dicitur Ma-
taseo, ad Monasterium nouiter à
nobis à fundamentis constructum,
in loco, qui dicitur Oetinga: quod
etiam in honore S. Dei genitricis,
semper

semper Virginis Mariae: & S. Philippi Apostoli Domini nostri Iesu Christi, aliorumque Sanctorum plurimorum (quorum reliquias Deo propitio adgregare potuimus) ornatum esse cernitur: eâ videlicet ratione præfatam Abbatiam ad supra nominatum Monasterium tradimus: ut ab hodiernâ die cum omnibus ad hanc ipsam Abbatiam pertinentibus, tam traditione regum, vel etiam aliorum liberorum hominum, ad iam dictum monasterium à nobis constructum perpetualiter pertineant, sine ullius successoris nostri contradictione. Insuper etiam notum sit tam presentibus, quam futuris, quomodo illam Capellam ad Oetingas, & illam curiam

tem

tem ad Bueche, ad præfatum monasterium ad Oetingas tradimus, cum omnibus attinentiis, terris cultis, incultis agris, mancipiis, pratis, pascuis, syluis, aquis, aquarumve decursibus, quesitis & inquesitis. Omnia enim hæc, quæ supra memorauimus: tam ipsam Abbatiam ad Mataseo, quam ipsa duo loca (idest) illam Capellam ad Oetingas, & curtem ad Bueche, ex integro tradimus ad iam sæpe dictum monasterium, perpetuis temporibus possidendum. ita ut nullus deinceps, nec de parentibus, nec de filiis (si eos nobis Deus dederit) neque de nepotibus siue successoribus nostris, hanc traditionem nostram violare vel inquietare audeat. Si quis vero

rò (quod absit) hoc præceptum donationis nostræ infringere disposuerit, primum iram Dei, sanctorumque eius incurrat, & in die iudicii tremendi, pro hac temeritate redditurus rationem, ante dominum fiat. Sed liceat seruis Dei, ibidem Deo famulantibus cunctas res præfatas, ad laudem Dei, eorumque sustentationes, perpetuo possideret temporibus: quatinus quietè uiuant, pro nobis, atque cum Etâ sanctâ Dei Ecclesiâ attentè exorent. Et ut hæc auctoritas traditionis nostræ firmior habeatur, & uerius credatur, ac diligentè conseruetur: manu propria subscriptam firmauimus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus. Da

Sexto
lipp

Sexto Kal. Martii. Anno, Christo
propicio, Primo regni domini Caro-
lomanni serenissimi regis Boiorum.
Indictione nona. Actum Mata-
choue, curte regiâ, In Dei nomine
fœliciter, Amen. Anno Christi
DCCC LXXVI.

Carolomannum Oetingæ habi-
tasse, tradit idem Auent. quod & lo-
ci amor, & profectio in Carinthi-
am opportunitas credibile faciunt.
Ibidē A. C. DCCC LXXX grauiter
iacuit: postero, increbrescente vi-
morbi, vitam finiit, vniuersæ Pro-
uinciæ luctu desiderium Principis o-
ptimi restante. Charum ad omnes
fecerant præcipua regiæ fortunæ de-
cora: formæ dignitas, litterarum
cultus, prompta bello manus, con-
siliū expeditum, religionis studi-
um, liberalitas. Eodem loci tumulo
mandatus est in templo, quod à se
conditum Deiparæ, Diuóque Phi-
lippo, aliisque dicauerat.

In Oeting

Mariano.
Scot
Hermano.
Otto Fri-
sing
Aneno.

D

Post

*Diplom. a-
pud Auent.
in Oeting.
Auent. l.c.*

Post Carolomannum donauit
Oetingano sacello Carolus Crassus
complures villas, vinearumque Ran-
tersdorffensium, & Tabshemensium
partem, A. C. DCCC LXXXV.

Arnulphus Imp. religiosissimi pa-
rentis Carolomanni vestigia secutus
Randisdorffensem S. Pancratii Ec-
clesiam (hodie Ranzenhouensis est)
à se constructam, S. Philippo Oetin-
gano transcripsit, cum pleno rerum
emolumentorumque omnium iure
A. C. DCCC. XCVIII. Quo etiam
possiones, quas ad Lacum Beni-
cum in Italia habebat Oetinganus
Cœnobium, quæq; à Carolomanno
eidem videntur attributæ, cum aliis

Hund p. 3.

Rhegino

Viterb.

Marian.

Scot. Fri-

sing.

Hund. p. 2.

&c.

in Germaniâ propter commoda
cinitatis commutauit. Arnulphus
Oetingæ supremum expleuisse dies
multi tradunt. Annum DCCC
XCIX. assignant: mensem Nouem-
brem alii, alii Decembrem. Ibide-
tumulo Carolomanni patris illi

tum

tum, eorundem opinio est. Subinde
Oetingâ Ratisbonam transmotum,
argumento est Mausoleum ad D.
Emmerami: ad hæc exequiarum iu-
sta, Ratisbonæ quot annis fieri con-
suetâ. In quam sententiam accipien-
dus est Leo IX. cum Arnulphum Ra-
tisbonæ sepultum in Bullâ quadam
memorat.

Ludouicus Arnulphi F. Germa-
niæ Rex, paternæ pietatis æmulus,
Oetingano Cœnobio, cui tunc
Burekhardus præerat, insigne prædi-
um donauit, A. C. CM. l. Magnum
æstimatorem ædis Oetinganæ fuisse,
Diploma ostendit, in quo *sacrosan-*
Etum locum appellat.

*Auent. in
Oeting.*

CAPVT VII.

Oetingæ excidium.

SVblato è viuis Arnulpho Imp.
noua belli tempestas Italiae Ger-
maniæque incubuit. Vngari, re-
gnante Crasso, iterum è Scythiâ pro-
fecti,

Brunn. l. 7.

40 OETINGANÆ HISTORIÆ
fecti, Pannoniam, victis exturbatis
que Hunnis, occupauerunt. Inde
A. C. C M. quo Germaniæ proceres
Arnulpho Ludouicum F. septennē
suffecerant, primos impetus in Itali
am effuderunt. Prædâ cladibusque
satiati, cū deducerent exercitum,
legatos per speciem pacis fœderum
que in Boicam miserunt, eaque op
râ prouinciæ naturam, opēsque gen
tis ac animos explorauerunt. Paull
post effasi in Boicam, vtrâque Ana
sum progressi, vno die quinquagint
millia passuum peruolitarunt, et
emplisque barbaræ crudelitatis o
mnia compleuerunt. At vbi Boio
properè correptis armis occurre
viderunt; detrectato prælio, Dani
bium copias, prædâque traieci
runt: rebûsque in tutum, vt ipsi sen
tiebant, receptis, hostilia omnia
cere perrexerunt. Luitpaldus, qui
tunc limiti Boicæ orientali præerat
arbitratus eas indignitates minim
feren-

ferendas, cum expeditâ Boiorum manu flumen traductus, vt primùm oblata est copia, prælio dimicauit, atque mille ducentos barbarorum, partim cecidit, partim in flumen egit, è Boiis vix vno desiderato. Atque hoc irritamentum fuit ac semen bellorum, quæ postea cum Vngaris plurima vario euentu sunt gesta. Anno deinde DCCCCII. Chusol Vngarorum Rex, cum magnâ suorum multitudine cæsus est à Boiis. Cui successi duo, Dursacus & Bugatus: qui per annos aliquot nouo bello apparando, ingentem Ludouico sollicitudinem incusserunt, barbari hostis à patriæ ceruicibus depellendi. Pugnatum denuò cum Vngaris A. C. DCCCCVI. Marte iniquo, incompertum, quo loco. Clades ingens à Boiis accepta. Luitpaldus ipse, rei Boicæ, Arnulpho, & Ludouico regnantibus, præcipuus assertor desideratus. Proximo biennio la-

ceravit Vngarici latrocinii rabies
Saxoniam, Thuringiam, Alemanni-
am, attonitâ atque torpente fortissi-
morum quondam populorum vir-
tute. Rex interea Ludouicus supre-
mis Rempublicam ruentem susten-
taturus conatibus, per Franconiam,
Alemanniâque acerrimos dele-
ctus egit, laquei supplicio militiam
detrectantibus proposito. Ita me-
tu coactæ copiæ in campis Lycati-
bus, in immensum circa Augustam
Vindelicorum fusis, ad annũ c. m. s.
conuenere, miserabilem, plenâque
desperatione speciem præ se ferent-
es. Vt ventum ad manus est, ma-
ior sperato alacritas, pugnandique
vis in nostris enituit. Itaque Vngari
ri, inclinante in Ludovicum victo-
riâ, ex acie simulatâ fugâ se prorip-
unt, nostrósque in terga hærentes
insidias opportunè locatas pertra-
hunt: quibus ab tergo coortis, cum
simul à fronte primi pugnam ex fugâ
repe-

repetere, circumuenti nostri, cursu pugnâque debilitati, cæduntur ad interuersionem, paucis fugæ præsidio seruatis. Quâ partâ victoriâ Vngari per Boicam, Sueuiam, Franconiam infesta signa circumferunt, cunctâque ferro ac flammâ, nullo sacri profanique discrimine, pervastant. Hac bellorum Vngaricorum tempestate Oetingam urbem, cum regiâ, & cœnobio euersam deustamque, suadet ab antiquo ad nos propagata opinio. Annus excidii, in incerto est. Sunt, qui nongentesimum septimum assignent, quo infeliciter cum Vngaris, Luitpaldo duce, dimicatum est. Mihi uero similis est, anno sæculi huius decimo, post Ludouicum in campis Lycatibus prælio fasû, iam obtritis Boicæ, vicinarumque gentium viribus, communi incendio coflagrâsse. Auentinus ipse, qui in Oetinganâ historiâ annum septimum supra nongentesimum Oe-

*Auent. in
Oer.
Eisengr. c. 9.*

tingæ fatalem facit; in Annalib. excidium Vtini (sic ei Oetingam appellare placet) post pugnam in campis Augustanis commemorat. Tante factorum profanorumque locorum stragi ereptum est sanctissimum Deiparæ sacellum Oetinganum, cum sacrâ Leone, supremo Numine sæuam furoris Vngarici procellam ad hanc Christianæ pietatis arcem frangente, quò & matris honor eximio affirmaretur miraculo, & insigne veritatis in Noricum illatæ monumentum posterorum pietati seruaretur.

CAPVT IIX.

Oetingæ post excidium status.

OEtingâ in miserabile bustum reductâ, quis exinde sæculi elapsu sacri sacelli cultus, quæ cuius superstitum fors, quis cõdendæ vobis nouæ auctor, incompertum est. Nimirum ab anno nongentesimo decimo ad millesimum decimum cætauum

ctuum nullum extat in litteris Oe-
 tinganæ rei vestigium. Etenim Vn-
 gari, nondum Germanicâ prædâ sa-
 turi, vexandæ Boicæ finem non facie-
 bant, donec ingenti ad Augustam
 prælio ab Othone M. victi formidabi-
 les esse desierunt. Tandem igitur sub
 annum millesimum decimum octa-
 uum reuiuiscit Oetingæ memoria
 apud Arnolphum Comitem Voch-
 burgensem: qui litem inter Bruno-

*l. 2. de S.
Emmer.*

nem, & Gebhardum Episcopos hoc
 anno Oetingæ disceptatam comme-
 morat. Vnde coniectura est, urbem
 tunc in eum redintegratam fuisse
 splendorem, qui Prouinciæ curiam
 conciliûmque deceret. Eodem sæ-
 culo, ad annum quinquagesimû ter-
 tium, memoratur Henricus III. Oe-
 tingæ Natalitia Christi egisse, filiûmque
 quinquennem, Boicæ Principem in-
 augurâsse, deiecto Conrado Boio.
 Post hæc, anno sexagesimo, aetis Fri-
 singæ Natalitiis, Oetingam VIII.

D 5

Non.

Non. Ianuarias digressus, cum Regibus Orientis natum in terris Deum, studio non impari, est deveneratus.

Mund. 1. p.

Tertio post hunc anno Henricus IV. Ratisbonæ iussit esse rata Engelberto Passaviensi Episcopo, quæ ab antecessis Regibus illi Ecclesiæ donata, & à patre confirmata fuerant. Cœnobium videlicet Chrembsense, & Matseense cum Sacello nostro Oetingano.

CAPVT IX.

Collegium Canonorum instituitur.

IAm inde ab urbis Oetingæ excidium usque ad Ludouicum, Othoni Magni Wittelspachii filium, qui patre humanis rebus exempto, sub anno M. C. XCII. reipublice adnotus est, minore studio, quam loci sanctitas exigebat, Oetingani sacelli regerebatur. Etenim cum antea Dei ui Benedicti Cœnobitæ statis precibus

bus, sacrificiorum procuratione, po-
 puli accurrentis institutione atque
 expiatione celebre Oetingæ nomen
 fecissent; adhæc rerum sacrarum
 pompam, peregrinorumque multi-
 tudinem caperet Diuorum Philippi
 & Iacobi Apostolorum Basilica; po-
 steà, deleta cum vrbe Cœnobio, ve-
 tus illa celebritas, animorumque
 cultus tribus fermè sæculis iacuit, so-
 lo è tantâ clade seruato Sacello. Quæ
 res Ludouicum permouit, vt Eccle-
 siam Diuis Philippo & Iacobo Apo-
 stolis è bustis Vngaricis restitueret,
 & Collegium pro Cœnobio insti-
 tueret, quod Canonicis duodenis
 cum Præposito contineretur: qui-
 bus & sacrorum cultus, iniuriâ tem-
 porum intermissus, & populorum
 confluentium salus curæ esset. Ita
 Ludouicus non armis tantùm no-
 minis Christiani gloriam de barbaris
 vindicauit, signis in Ægyptum, bello
 sacro, contra Soldanum illatis: sed
 pacis

pacis etiam operibus amorem studiumque religionis voluit esse testatum. Initia Collegii referunt quidam ad A. C. M. CC. XXVIII. Alii autem suadent Eberhardi Archiepiscopi Salisburgensis litteræ hoc anno datæ. *Cum inter nos, inquit Eberhardus, & illustrem virum Ludouicum, Comitem Palatinum Rheni, Ducemque Bauariæ, super iure patronatus Ecclesiæ Oetinguæ questio fuisset diutiùs agitata, praefatus vir illustris, gratiâ S. Spiritus inspirante, ad honorem Dei uini cultus salubrem concepit animum, quod in Ecclesia nominata locaret Collegium, & suis illud competenter dotaret redditibus: ita tamen, si nos iuri patronatus cedentes ipsi recognosceremus patronatum & privilegium fundatorum*

Nos

Nos itaque, ne tam laudabile videremur impedire propositum, sed potius adiuuare, iuri patronatûs, vel habere videamur in prænominata Ecclesia, cessimus, quòd aliàs non fecissemus, nisi Collegium ibi fieret; nec ratum habebimus, nisi fiat. Et tali conditione ipsum recognouimus verum esse patronû, saluo tamen in omnibus iure Diocesano &c. Hi sunt testes, Rudegerus Chiemensis, Carolus Seccouien-
 sis, Episcopi: Albertus Præpositus, Chino Decanus, totûmq; Capitulum &c. Itaque liquet ex his litteris, anno MCCXXVIII. Canoniorum Collegium nondum fuisse constitutum. Non multò post factum, alia Eberhardi epistola Salisburgi VIII. Cal. Septembr. anno MCCXXXI. da-
 ta fidem facit, *Dilectus*, ait ibi,
filius

Hund. p. 30

filius noster Ludouicus, Comes Pa-
 latinus Rheni, Duxque Bauariae il-
 lustris, ad honorem Dei sanctæ
 genitricis eius, & Apostolorum Phi-
 lippi & Iacobi, ceterorumq; Sãcto-
 rum, impetrata à nobis authorita-
 te, fundauit, & de nouo constituit
 apud Oetingas Præposituram Cano-
 nicorum secularium: ita, ut essent
 ibi duodecim Canonici cum Præpo-
 sito tertio decimo, dans eis, quan-
 tum in ipso erat, omnes immuni-
 tates, & honestas libertates, & pri-
 uilegia, quæ habent aliæ Ecclesie
 eiusdem ordinis, videlicet Patavi-
 ensis, & Ratisbonensis. Porrò Lu-
 douicus huiusmodi viuendi ratio-
 nem constituit Canonicis, i. Omnes
 vno in Dormitorio, vt Cœnobii
 vocant, quietem nocturnam ca-
 ant: neque abnoctare cuiquam
 esto

esto, nisi vel hospitis officium, vel alia causa fontica id exigat, & Decanus permittat. II. Adulterii, vel cuiusuis alterius flagitii compertus, si, causâ legitimè iudicatâ, vitam emendare detrectauerit, & ad tribunal aliud prouocauerit; stipendio prouocationis tempore careat. III. Cibum vnâ in triclinio sumant ab Aduentu Domini ad diem vsque octauam post Epiphaniam: septuaginta diebus ante Pascha: octo diebus Pentecostes: præcipuis solemnibus, pro more aliarum Ecclesiarum. Ad mensam autem communem accedat pia lectio. Actis inde gratiis, ad Capitulum, quod vocant, Deum laudantes, procedant. IV. Palliis, profano more, ad proferenda brachia incisis non vtantur: sed eam omninò vestiendi modestiam teneant, quam ordini Ecclesiastico Lateranense Concilium præscripsit. Decreuit præterea Ludouicus stipendia

pendia Canonicis, quindenarum ad minus Salisburgenses libras in capita Decano & Scholastico quouis adiectis auctiora. Reliquum potestati Præpositi permisit, in usus Ecclesiæ, familiæque prudenter expendendum. Cui etiam, præter ius Ecclesiæ Oetinganæ, concessit omnes possessiones Oetinganæ villæ cum agro circumiacente, à portâ nimirum fori Oetingæ nouæ vsque ad montem. Adhæc ius tribuit de syluâ proximâ siue ad ædificationes Ecclesiæ, siue ad usum domesticum, ligna cadendi, venandique: in aquis etiam omnibus, vicinitatem rigantibus, piscatum exercendi. Deinde publicam cæremoniâ fidem obstrinxit, eisdem Ecclesiæ annuas centum argenti selibras pendendi eatenus, quod selibrarum totidem prouentus in possessionibus certis attribuisse. Aduocatiam, ut vocant, siue procuraciones, sibi, hæredibusque suis de-

bitas

bitas, Philippo & Iacobo Apostolis
 condonauit, promissâ Præpositi, Ca-
 nonicorum, hominûmque ac rerum
 tutelâ fidelissimâ, sine emolumento
 suo, sine eorum maleficio vel da-
 mno. Commemoratis, quæ ab Lu-
 douico Oetinganæ Ecclesiæ conces-
 sa fuerant; suam donationem sub-
 iungit Eberhardus: *Nos quoque,*
inquit, ob reuerentiam Dei, & BB.
Apostolorum Philippi & Iacobi, ei-
dem Præpositurae, cum consensu Ca-
pituli nostri, duas Parochiales Ec-
clesias, Purkirchen, & Muteling
(hodie Alzgern, & Perachia superior)
cum omn. iure contulimus & dona-
uimus, tali eam privilegio nihilomi-
nus honorantes, ut Præpositus ipsius
Ecclesiæ, quicumque legitime intra-
uerit, & tanti honoris se non indi-
gnum præstiterit, in Concilio Metro-
poli-

Hind. 3. p.

politano in sessione, & subscriptione
 Præpositis aliis secularibus prior &
 Superior habeatur. Porro Ludoui-
 cus futura præcipiens animo, tumu-
 lum in eâ sibi, quam condiderat, S. S.
 Apostolorum Ecclesiâ, sub ædifica-
 tionis initia legit. Inferias mortuo
 tulit, Christiano ritu, Eberhardus
 Salisburgensis, Schiræ, sacram con-
 ferentib' operam, Chiemensi & Sec-
 couiensi, Augustano & Frisingano
 Episcopis. Cæterum donatione
 Ecclesiæ Oetinganæ factas ab Ludo-
 uico patre, ratas habuit Otho filius
 Landishutæ A. C. M. CC. XXXI
 Othonis filius, patrem auumque
 secutus, Frisingæ ratas esse iussit
 C. M. CC. LXIIX. XV Cal. Martii
 Quo etiam ad XVII Cal. Nouem-
 bris Wladislaus Salisburgensis Ar-
 chiepiscopus nouis litteris Eberha-
 di decessoris donationem, con-
 firmavit. Maiorum donatione
 succedentibus annis, à Principibus
 com

compluribus confirmatas, litterarum testimoniis constat.

CAPVT X.

Præpositi Oetingensis Ecclesia.

Primus Oetingensi Ecclesiæ præfectus est FRIDERICVS STRIPHIVS A. C. MCCXXXI.

*Hundius
Gevvold.
Eifengr.
M. M. S. S.
Oeting.*

II FRIDERICVS à STAVFEN A. C. MCCXLV.

III. SWIKERIVS A. C. MCC LXIII. Quo Ecclesiam nostram gubernante decreuit Vdalricus Salsburgensis Archiepiscopus, vt annua dedicati sacri Sacelli memoria Dei paræ Natali repetatur.

IV. HENRICVS de PIBVRG, Legum Doctor, & Historicus: cuius meminit Auent. l. 7. ad annum MCC LXXVI. Hundius p. 2. ad annum MCC LXXV. M. S. Oetinganus, *Vidimus* appellatus ad LXXII. III.

IV. Vnde Gevvoldum errare videas, qui initia Henrici ad MCC XCVI

E 2 refert,

refert, Eisengreinium secutus, qui
ab anno dicto ad nonagesimum nonum
Henrici præfecturam profertur.

V. WERNARDVS. Cuius
memoria ab anno sæculi vertentis
octogesimo secundo ad nonagesi-
mum nonum repetitur in M. S.

Vidimus. Ad hæc ipsa tempora re-
fertur apud Gevvoldum ex Conrado
Archiepiscopo Salisburgensi LEO-
NARDVS. Qui proinde non alius
WERNARDO fuisse videtur.

VI. Wernardo subiungit Eisengre-
Hartliebum de Puehberg: quem
præfuisse à M CCC XXVI. ad XXXI
dicit. Ex quo consequens est, inter
regnum viginti septem annorum in-
ter hunc, & præcedentem, qui Eisengre-
greinio decessit nonagesimo nono
sæculi superioris anno, intercessisse
Quod cum non desit, qui interpo-
natur, verisimile non est. Itaq; suffi-
endus Wernardo R. D. M. GEORGI-
VS: qui sexdecim annis, teste M. S.

Vidimus.

Vidimus præfuit. Hunc cum Eifeng.
præterit Gevvoldus.

VII. HARTLIEBVS à PVECH-
BERG, Canonicus Ratisbonensis:
quem ab A. C. M CCC XXVI. ad
XXXVI. memorant antiqua monu-
menta. Decreuit hic, neminem, ni-
si sacerdotio initiatum, Collegio Ca-
nonicorum adsciscendum.

VIII. M. ANDREAS: quem
ab anno M CCC XLIV. vsque ad
LVIII. commemorant Annales.

IX. LVDOVICVS GRANS,
A. C. M CCC LXI.

X. HENRICVS, Bauariæ Du-
cum Protonotarius, optimè de Ec-
clesiâ Oetinganâ meritis. Decessit
anno M CCC LXXXVI.

XI. EGENOLPHVS WAR-
THER, Canonicus Frisingensis: cu-
ius in Annal. ab anno M CCC LXXV.
vsque ad LXXXIII. mentio.

XII. JOANNES PREISINGER.
Vixit A. C. CD XXI ad eiusdem.

sæculi xxxix. Inuit indubiè multò
ante magistratum, nisi quadraginta
annorum interregnum admittere,
aut alium memoriæ subductum ma-
limus interponere.

XIII. ERHARDVS HAWER
A. C. M CD XLVI. ad huius sæculi
quingagesimum.

XIV. MICHAEL RIEDERER
Doctor, Præpositus Ecclesiæ Catho-
dralis Ratisbonensis, Canonicus Fri-
singenfis, Ludouici Bauariæ Ducis
Cancellarius. Præfuit ab anno
CD LIII. ad septuagesimum primi.
Impetrauit à Ludouico confirma-
tionem Priuilegiorum Oetinganæ
Ecclesiæ. Præterea Burgkirchen
immunitatem à iurisdictione Prae-
torum, ministrorumque aliorum
rationes Principum procurantium.

XV. FRIDERICVS MAVRKII
CHER, Legum D. postea Passa-
ensi mitrâ insignis. Nam cum ante
M CD LXXIX. sublato è viuis Vd-
rico

rico NUSDORFFIO Episcopo, Fridericus Imp. Georgium HESLERUM, S. R. E. Cardinalem sufficere contenderet; Georgius autem inferioris Bauariæ Dux Fridericum MAURKIRCHENSEM, aulæ suæ Cancellarium subrogare niteretur: res ad vim & arma peruenit. Cæsari fauebant ciues PASSAUIENSES, Duci Canoniorum præcipui, qui metu factionis aduersariæ SCHÄRDINGAM demigrârunt. Receptus vrbe Cardinalis, cùm nusquam tutus cōsisteret, Boiis ex arce occupatâ tormentis vrbem infestantibus; Austriam repetiit, finemque viuendi fecit. Fridericus Episcopatu sine æmulo potitus est.

XVI. JOANNES MAYR. Rexit Oetingam Ecclesiam ab anno M CD LXXXVIII. ad M. D. VIII. Jecit primum in fundamenta lapidem Ecclesiæ Apostolorum Philippi & Iacobi, die, qui Petri vinculis dicatus est, A. C. M CD XCIX. quo in hanc,

E 4

quam

quam hodie cernimus. assurgere spe-
ciem cœpit. Impetrauit ab Inno-
centio VIII. Pontif. potestatem ad
ritum Passauiensem statas Ecclesia
preces peragendi, probatas ob cau-
sas.

XVII. JOANNES NEVHAY-
SER, Doctor. Accessit ad guber-
nandum anno M D VIII. Donavit
Collegio Canonorum mille du-
centos aureos. Viuere desuit anno
sæculi huius decimo sexto. Fuit Can-
cellarius Ludouici Landishutani.
Fit etiam eius mentio in syllabo De-
canorum Ratisbonensium apud Ge-
yvold. & Hund.

*Krusch. de.
Epis. op.
German.*

XVIII. PAVLVS ZIEGLER
quem Maximilianus I. Imp. Curien-
sibus Episcopum præfecit. Sed po-
pularium seditione loco pulsus Oe-
tinganam Ecclesiam suscepit regen-
dam, anno M D XVI. qui vnà cum
Collegio sanctiones laudatissima
confecit.

XIX. CHRISTOPHORVS ADAMVS à NVSDORF, Canonicus Salisburgensis. Præfuit ab anno M D XLI. ad annum sæculi huius LII.

XX. JOANNES AWER de PV-LACH in Odelzhausen, Canonicus Salisburgensis, & Passaulensis. Obtinuit Præposituram ab anno M D LII. ad LXI.

XXI. WOLFGANGVS GRIESTETTER in Haslach, Præpositus Berchtesgadensis: qui Avvero suffectus est ad M D LXVII. vitam cum magistratu protulit. Tamulum Berchtesgadii accepit.

XXII. MARTINVS EISENGREIN. Hunc sufficiunt Wolfgango Hundius & Gevvoldus. Eisengreinius ipse in Wolfgango Catalogum Præpositorum finit. Si Andreas Fabritius, quem quidam interserit, proximè Eisengreinium præcessisset, eum Eisengreinius haud o-

misisset: qui 10. c. hist. Oeting. sub
 finem dicit: Deus illi (Wolfgango)
 omnibusque meis decessoribus vicā
 functis, æternā quietem & beatitudi-
 nem propitius impertiatur. Erat
 Martinus Eisengrein Studgardianus
 à Lutheri erroribus ad orthodoxam
 veritatem traductus. Supremā Phi-
 losophiæ laureā insignis docuit ora-
 toriam Viennæ, & Procancellarii A-
 cademici obiit munus. Ibidem tem-
 pli principis Canonicus, & Ecclesia-
 stes fuit. Ingolstadii cum Procanc-
 cellarii provinciā Doctoris Theolo-
 gi partes gessit. Fuit & Protonota-
 rius Apostolicus, & Boicus ad Romam
 Pontif. Orator, & Comes Aulae La-
 teranensis, Cæsareæque. Alberti
 præterea V. Bauariæ Ducis, Con-
 siliarius: *Maximiliani II. Imp. Ec-
 clesiastes*: Præpositus Passauiensis
 Mittratus præsul primus Ecclesiæ O-
 tinganæ. Ius mitræ, annuli, pedis
 aliorumque ornamentorum Pontificalium

*Annal. A-
 cad. Ingolst.*

ficialium concessit Eisengreinio, & successoribus Pius V. Papa, diplomate A. C. M D LXXI. dato, Nonis April. Quod, quoniam eximiam cum Oetingæ nostræ, tum Eisengreini commendationem; adhæc ius potestatemque rari decoris completitur; hoc loco duxi proferendum.

PIVS PAPA V.

Dilecto filio MARTINO EISENGREINIO, Præposito Ecclesiæ SS. Philippi & Iacobi, oppidi veteris Oeting &c.

Dilecte fili, salutem & Apostolicam benedictionem.

D*euotionis tuæ spectata sinceritas, quam ad nos, & Romanam gerere comprobaris Ecclesiam, nec non eximia tuæ doctrinæ & virtutis merita, simulque indefessi labores, curæ, vigiliæ, studia,*

dia,

dia, quibus non modo in tuendâ ac
 conseruandâ, sed etiam in restitu-
 enda & ampliandâ, in istâ nobilif-
 sima Germania Proinciâ, fide Ca-
 tholicâ, te semper præstitisse atque
 claruisse re ipsâ cognouimus, sua
 quasi iure exigere videntur; ut
 & Ecclesiam S. S. Philippi & Iacobi
 oppidi veteris Oeting, in quâ Præpo-
 situs existis, quæq; inter alias Bava-
 riæ Ducis dominio & ditioni subie-
 ctas, & vetustate insignis, & assiduè
 gloriosissimæ Virginis Mariæ mira-
 culis illustratur, ac populorum, qui
 præ ingenti, quem ad Reginam ca-
 lorum, quæ sideribus prælata æthe-
 reis tanquam stellam matutina præru-
 tilat, gerunt, deuotionis affectu
 undique confluunt; maxime in il-
 lis

lis partibus valde celebris est: ac
personam tuam, quæ in dies, ut præ-
fertur, de eadem Catholica Religio-
ne, partim populos prædicatione di-
uini verbi in officio continendo,
partim in pessimos errores lapsos, ad
salutem reuocando, eosdemque ex-
emplo boni operis informando, assi-
duè bene mereri non desinit: ac tui
intuitu tuos in ipsa præpositurâ suc-
cessores congruis insignis decoremus,
& condignis ornemus honoribus:
Hinc est, quòd nos, qui accepimus,
predictam Ecclesiam antiquitus
Præpositi dignitate ornatam, ac eius-
dem Præpositum inter cæteros sæ-
cularium & Collegiatarum Eccle-
siarum Præpositos, quæ Metropolitico
iure Archiepiscopo Salisburgensi
subesse

subesse dignoscuntur, ratione Prepo-
 siturae dictae Ecclesiae primum locum
 obtinere: eandemque Ecclesiam in-
 signibus auri, gemmarum & orna-
 mentorum, ac sacerdotalium vesti-
 um muneribus, à clarissimis viris,
 praesertim nuper, ut etiam accep-
 mus, à dilecto filio, Nobili viro, Al-
 berto, Bauariae Duce donatam, ma-
 rum in modum auctam esse: eiu-
 dem Ecclesiae igitur amplitudine &
 celebritatis famâ, & tuarum, praes-
 sertim orthodoxae Religionis zelo,
 egregiarum virtutum odore com-
 moti, cum ad tuae Ecclesiae dignitatis
 splendorem, & tui ac Praepositi
 tempore in eadem existentis, Mitrae
 Anuli, Baculi Pastoralis, aliorum
 Pontificalium insignium usum m-

gnope-

gnoperè te desiderare intelligamus:
 Motu proprio atque ex certâ scien-
 tiâ, maturâque deliberatione nostrâ,
 ac de Apostolica potestatis plenitudi-
 ne; Tibi & tuis in Præpositurâ di-
 ctæ Ecclesiæ pro tempore futuris suc-
 cessoribus, Mitra, Annulo, Baculo
 Pastoralis, ac aliis Pontificiis Insignis
 uti tenore præsentium de speciali dono
 gratiæ indulgemus, &c. Porro Ei-
 sengreinius scripsit linguâ patriâ Oc-
 ringanam historiam, eamque Tetrar-
 chiæ Burghusianæ urbibus dedica-
 vit. Supremum diem explevit In-
 golstadii IIII. Nonas Maias A. C.
 M D LXXVIII.

XXIII. GEORGIUS à KIEN-
 BVRG. Successit eodem, quo Ei-
 sengreinius decessit, anno.

*Litt. præ-
sent.*

XXIV. ANDREAS FABRICI-
 VS, Theologiæ D. successit anno

*Annal. In-
golst.
Hundius.*

M D

M D LXXX. quo Georgius à Kienburg
Salisburgensi Archiepiscopo Coad-
iutor datus Oetinganâ se Præpositu-
râ abdicavit.

XXV. SBINCO de BERCKA,
Baro de Duba: Postea Archiepisco-
pus Pragensis, Administrator Epi-
scopatus Ratisbonensis, ac Præposi-
tus. Successit Fabricio circa annum
M D LXXXII.

XXVI. MINVTIVS de MINV-
TIIIS, Archiepiscopus Jaderensis, In-
nocentii IX. & Clementis II X. PP
Secretarius, Wilhelmi Bauariæ Duc
Consiliarius. Successit anno M
XCIII. quo decessor Pragensem
tram est adeptus. Mortalitem e
pleuit A. C. MDCIV. Conditus e
sepulchro in æde D. Michaelis Arch
angeli, sacello S. Andreæ Monachi

XXVII. FRANCISCVS WIL-
HELMVS, Comes de Wartenber
Dominus in Wald, &c. Suffectus e
anno M DC VI. quo vitâ cessit M
nuti

nutius. Hodie Osnabrugensi, Mindensi, Verdensi Episcopatibus insignis, & S. R. I. Princeps.

CAPVT XI.

De nouâ S. S. Apostolorum Philippi & Iacobi Basilicâ, deq; Mariano sacello adiunctis.

O Etingensium famâ miraculorum ab A. C. MCDLXXXIX. ad notitiam publicam primùm efflorescentium, longè latèque dimanante; paucis annis vsque eò populorum accurrentium increuit numerus, vt pars magna templorum angustiis excluderetur. Quam ob rem iuuando religionis studio visum est nouam, eamque amplam condere Basilicam, veteri, quam Ludouicus I. Boiorum Dux circa A. C. MCEXXX. cum Canonicorum Collegio extruxerat, deiectâ. Cœptum est igitur ædificari, quod hodie cernitur,

F præ-

præclarum Diuorum Philippi & Jacobi Apostolorum templum A. C. MCDXCIX. primum in fundamentum lapidem locante Joanne Mayr, Praeposito Oetingano, die principis Apostolorum Vinculis sacro, impensis ærarii Ecclesiæ Oetinganæ, & piorum hominum liberalitate. Berchtoldus Episcopus Chiemensis, consecratus ad V. Cal. Octobris, anno MDXII. D. Michaelis Conditorio, sequenti biduo (erant Solis Lunæque dies) Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ, & SS. Apostolorum Philippi & Jacobo vnâ cum decem aris, & sacello quodam continente cum dictæ Ecclesiæ ambitu dedicauit. Annuo dedicationis solenni Dominicam, quæ scilicet Corpori Christi hebdomada diuidit, assignauit. Eadē porrò pietatis populi, quæ templi spatia laxauerat in arctum procedentibus annis corriguit, aris, monumentisque, aliis suppetentibus statuendis: quæ ex ornamentis

randem in impedimenta cedebant. Itaque cultus diuini, splendorisque facti studiosissimus Princeps, Franciscus Wilhelmus, Osnabrugensis, Mindenensis, Verdenensis Episcopus, Præpositus Oetingensis &c. quæ visum est, siue maiestati Basilicæ, siue sacrorum rituum elegantia, atque diuinorum mysteriorum procurationi officere, remouit; speciémq; multò, quàm adhuc erat, augustiorem, vsibusq; piis aptiorem induxit A. C. MDCXIX.

Mariano sacello, quod primitus septem cellarum ambitu definiebatur, noua adstructa est ædes, in longum porrecta, incertum, quo tempore. Eius effigiem aliquam præfixit Auentinus suis Oetinganis iam A. C. MDXVIII. qui septimus est post dedicatam Apostolorum Basilicam. Decimo deinde nono instauratam docent Rationum libri. Vigesimo, antiqua miracula, quæ sacellum foris ambiunt, depicta sunt, & affixa.

*De Societatis Iesu domicilio,
& templo.*

O Etingas Societatis Iesu Colonia-
niam duxit Wilhelmus V. Bo-
iorum Dux, Pii, si quis alius,
nomen commeritus, statuendis do-
mi foris que monumentis, cultui di-
uino, Christianique officii rationi-
bus prouehendis. Etenim cum
cerneret, quàm plurimos vitæ for-
tunarumque præsidia Oetingæ re-
quirere; animis non minùs consul-
tum cupiens, veteribus colonis
quos magnam diei partem procura-
tio sacrorum rituum, precumque pu-
blicarum in Basilicâ Marianoque sa-
cello attinet; subsidio misit tres
Societate Iesu A. C. M D XCI. qui
vsum diuinorum mysteriorum in-
morem verterent: confitentium in-
primis iudicia pro sacro tribunali
exercerent. Anno sequenti tres alii
nouis

nouis colonis accesserunt. quo etiã
Wilhelmus Dux domicilium propri-
um, Deiparæ sacello vicinum, dedit
incolendum. Ibi eos mense Julio
cum Renatâ, religiosissimâ coniuge,
inuisit, domoque lustratâ rei familia-
rizerendæ necessaria liberaliter de-
creuit. Anno deinde proximè sub-
eunte M D XCIII. cum nostros impi-
grè laborantes arctè, minúsque com-
modè habitare censeret: coemptis
ædibus hortisque vicinis, nouam
Domum, eámque per commodam,
cum templo, D. Mariæ Magdalenæ
dicato, institit ædificare. Cuius pri-
mum lapidem Hieronymus Comes
de Porciâ, Nuntius Apostolicus lo-
cauit, V. Id. Septembris. Postea-
quàm verò Societas Jesu nouem
supra quadraginta annos perquàm
utilem operam nauasset, habendis
cùm ordinariis ad populum in æde
Diuorum Philippi & Jacobi Apo-
stolorum, tùm extraordinariis per-

oppida pagosque vicinos concionibus, imbuendâ Christianæ doctrinæ principiis iuuentute, audiendis expiandisque peccata confitentibus; interea neque Collegii, neque Domus, ex more legibusque Societatis, neque Missionis appellatione gauderet; anno MDCXL. Serenissimæ Mariæ Annæ Austriacæ, Ferdinandi II. Imp. filii, Maximiliani Electoris, Ducis Bavaricæ conjugis munificentia, *Tertia Probationis Domus* appellationem cum certis proventibus accepit: sacerdote eiusdem Societatis præposito, qui Domum Rectoris potestate regeret, & quos vocamus *Patres Tertianos*, vltimis experimentis cognosceret. Atque hanc *fundationem* Serenissimus Elector Maximilianus vnâ cum veteribus redditibus, in perpetuum Societati Jesu, datis tabulis, confirmavit.

OETIN.